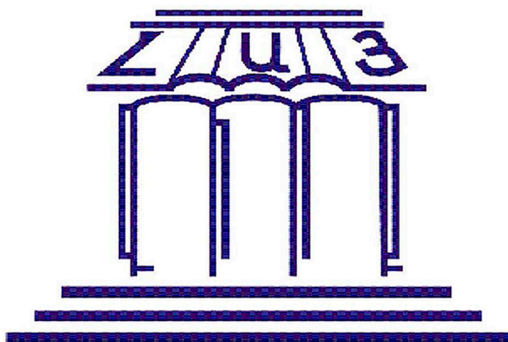

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1756

Պրոֆեսորները թողոր յերկիրները, միացե՛ք.

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ

Յ Ո Ի Ն Ի Ո Ի Մ Ի
ԲՐՈՇՅՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

3K23

300-81

1932

ՅԵՐԵՎԱՆ

3K23
301-81
uy

20K. 30 MAY 2005

Պրոչեռաքները ըստը յերկիրներն, միացե՛ց

14 NOV 2009

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ

ՅՈՒՆԻՈՒՍԻ ԲՐՈՇՅՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

100-
88

1 1' SEP 2013

1756

4801
39

Թարգմ. Վ. ԲԵՐԶԻՆՍԿԱՆ, Խմբագրեց Դ. ՊԱՐԻՍ

Գեղարքունիքի մարզի մշակութային կառավարություն

Գրադիր № 2905, Դրավիտ № 7639, Հրատ. № 25, Տիրում 5000

Հանձնված է արտադրության 25 սեպտ. 1932 թ.

Ստորագրեց զրկու 20 հուլ. 1932 թ.

ՅՈՒՆԻՒՍԻ *) ԲՐՈՇՅՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ահա վերջապես Գերմանիայում անընդալ կերպով, առանց հարմարվելու յունկերական ստոր գրաքննության, լույս ահապ սոցիալ-դեմոկրատական մի բրոշյուր, նվիրված պատերազմի հարցերին: Հեղինակը, վորը ըստ յերևույթին պատկանում է կուսակցության «ձախ-աղիկալ» թևին, ստորագրել է Յունիուս (վորը լատիներեն նշանակում է՝ կրտսեր) և իր բրոշյուրն անվանել է—«Սոցիալ-դեմոկրատիայի ճգնաժամը»: Հավելվածում տպված են այն «թեզիսները միջազգային սոցիալ-դեմոկրատիայի խնդիրների մասին», վորոնք արդեն ներկայացվել են Բեռլինի Մ. Ս. Հ.—ին (Միջազգային Սոցիալիստական Հանձնաժողովին) և տպված են նրա բյուրոյանի 3-րդ համարում. նրանք պատկանում են «Ինտերնացիոնալ» լամբին, վորը 1915 թ. դարնանը հրատարակել է այդ վերնագրով ժուրնալի մի համար (Յեակինի, Մերենգի, Ռ. Լյուքսեմբուրգի, Տալդեյմերի, Դունկերի, Շտրեբելի և այլոց հոդվածներով) և 1915—1916 թ. թ. ձմեռը գումարել է Գերմանիայի բոլոր մասերի սոցիալ-դեմոկրատների խորհրդակցության, վորն ընդունել է այդ թեզիսները:

Բրոշյուրը գրված է 1915 թ. ապրիլին, ինչպես ասում է հեղինակը 1916 թ. հունվարի 2 թվակիր ներածության մեջ, և տպվել է առանց «վորե փոփոխության»: Այս բրոշյուրն ավելի առաջ հրատարակվելուն արդե՛ք են հանդիսա-

*) Յունիուս—Ռ. Լյուքսեմբուրգի կեղծանունն է:

ցել շարտաքին հանդամանքները: Բրոշյուրը նվիրված է վոչ այնքան «սոցիալ-դեմոկրատիայի ճգնաժամին», վորքան պատերազմի վերլուծման, նրա ազատագրական, ազգային բնույթի մասին յեղած առասպելի հերքման, այն բանի ապացուցման, վոր իմպերիալիստական պատերազմ է այդ թե՛ Գերմանիայի և թե՛ մյուս մեծ պետությունների կողմից, այնուհետև՝ պաշտոնական կուսակցություն վորմունքի հեղափոխական քննադատությունը: Յունիուսի չափազանց աշխուժ գրված այս բրոշյուրը, անկասկած, խաղացել է և կխաղա խոշոր դեր բուրժուազիայի և յունկերների կողմնանցած՝ Գերմանիայի նախկին սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության դեմ մղվող պայքարում, և մենք ի սրտե վողջունում ենք հեղինակին:

Արտասահմանում 1914—1916 թ. թ. ուսերեն լույս տեսած սոցիալ-դեմոկրատական դրականության հետ ծանոթ ուսն ընթերցողին Յունիուսի բրոշյուրը սկզբունքային վոչ մի նոր բան չի տալիս: Յերբ կարդում ես այդ բրոշյուրը, համեմատելով գերմանական հեղափոխական մարքսիստի փաստարկությունների հետ, —այն, ինչ վոր չարադրված է, որինակ, մեր կուսակցության կենտրոնական կոմիտեյի մանիֆեստում (1914 սեպտեմբեր-նոյեմբեր*), Բերնի բանաձևերում (1915 թ. մարտ**) և նրանց առթիվ յեղած բազմաթիվ մեկնաբանությունների մեջ, —գալիս ես միայն այն համոզման, վոր Յունիուսի փաստարկությունները շատ պակասավոր են և նա անում է յերկու սխալ: Հետագա տողերը նվիրելով Յունիուսի թերությունների և սխալների քննադատության, մենք պետք է հատկապես ընդգծենք, վոր այդ անում ենք ի սեր մարքսիստների համար անհրաժեշտ ինքնաքննադատության և այն հայացքների բազմակողմանի ստուգման, վորոնք պետք է ծառայեն գա-

ղափարական բազա III Ինտերնացիոնալի համար: Յունիուսի բրոշյուրն ընդհանուր առմամբ մարքսիստական հիանալի աշխատանք է և միանգամայն հնարավոր է, վոր նրա թերությունները մինչև վորոչ աստիճան կրում են պատահական բնույթ:

Յունիուսի բրոշյուրի գլխավոր թերությունը և ուղղակի մի քայլ հեռ լինելը համեմատած լեզալ (թեև լույս տեսնելուց հետո իսկույն արգելված) «Ինտերնացիոնալ» ժուրնալի հեռ՝ հանդիսանում է այն լուրջությունը, վոր պահպանում է հեղինակը սոցիալ-չովինիզմի՝ (հեղինակը չի գործածում վոչ այս տերմինը, և վոչ ել ավելի նվազ ճիշտ արտահայտությունը՝ սոցիալ-պատրիոտիզմ) ոպորտունիզմի հետ ունեցած կապի մասին: Հեղինակը միանգամայն ճիշտ է խոսում գերմանական սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության «կապիտալացիայի» և կրախի մասին, նրա «պաշտոնական պարզությունների» «դավաճանություն» մասին, բայց դրանից դենը չի անցնում: Այնինչ «Ինտերնացիոնալ» ժուրնալը սվել է արդեն «կենտրոնի», այսինքն կաուցիկականության քննադատությունը, միանգամայն արդարացի կերպով ծաղր ու ծանակի յենթարկելով նրա աննկարագիր բնույթը, մարքսիզմի պոռնկացումը նրա կողմից, լակեյությունը ոպորտունիստների առջև: Յեվ նույն ժուրնալը սկսեց մերկացնել ոպորտունիստների իսկական դերը, հրապարակելով, որինակ, այն կարևորագույն փաստը, վոր 1914 թ. ոգոստոսի 4-ին ոպորտունիստները յեկան ուլտիմատումով, պատրաստի վորոշումով քվեարկելու համեմալն դեպս վարկերի ոգտիլ: Վո՛չ Յունիուսի բրոշյուրում, վո՛չ թեզիսներում չի խոսվում վոչ ոպորտունիզմի, վո՛չ ել կաուցիկականության մասին: Թերիապես սա ճիշտ է, վորովհետև չի կարելի բացատրել «դավաճանությունը» առանց գտնելու նրա կապը ոպորտունիզմի հետ, վորպես մի աղղղւթյան, վոր իր հետևում ունի յերկար պատմություն, ամբողջ II Ինտերնացիոնալի պատմությունը: Այս սխալ է գործնականապես-բա-

*) Տես Յերկերի հ. XVIII, էջ 44—47 և 57—67, եմբ.

**) Տես Յերկերի հ. XVIII, էջ 124—128, եմբ.

ղաքականապես, վորովհետև չի կարելի վոչ հասկանալ «սոցիալ-դեմոկրատիայի ճգնաժամը», վոչ ել հաղթահարել այն, առանց պարզելու յերկու ուղղությունների—բացահայտ ուղորտունիստականի (Լեզին, Դավիդ և այլն) և քոլարկված ուղորտունիստականի (Կաուցկի և Ընկ.) դերն ու նշանակությունը: Այս մի քայլ հետ ե համեմատած՝ որինակ, Ուտտ Ռյուլեյի պատմական հոդվածին 1916 թ. հունվարի 12-ի «Vorwärts»-ում, վորտեղ նա ուղղակի, բացեիբաց ապացուցում է Գերմանիայի սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության պառակտման անխուսափելիությունը («Vorwärts»-ի խմբագրությունը պատասխանեց նրան՝ կրկնելով կաուցկական մեղրածոր և կեղծավոր Փրադները, չգտնելով ըստ եյուրթյան վոչ մի փաստարկ այն բանի դեմ, վոր արդեն կան յերկու կուսակցություններ և վոր նրանց հաշտեցնել չի կարելի): Այս—ապշեցուցիչ փերպով անհեռուողական է, վորովհետև «Ինտերնացիոնալի» 12-րդ թեղիսում խոսվում է ուղղակի նոր Ինտերնացիոնալ ստեղծելու անհրաժեշտության մասին, նկատի ունենալով «ղեկավար յերկրների սոցիալիստական կուսակցությունների պաշտոնական ներկայացուցիչներին» «ղալածանությունը» և «բուրժուական-իմպերիալիստական քաղաքականության հողի վրա անցնելը»: Պարզ է, վոր խոսել այն մասին, թե Գերմանիայի հին սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցությունը, կամ Լեզինի, Դավիդի և Ընկ. հետ հաշտվող կուսակցությունը մասնակցելու յե «նոր» Ինտերնացիոնալին, պարզապես ծիծաղելի յե:

Ինչո՞վ է բացատրվում «Ինտերնացիոնալ» խմբի այս մի քայլ հետը՝ մենք չգիտենք: Ամբողջ հեղափոխական մարքսիզմի մեծագույն թերությունը Գերմանիայում հանդիսանում է կուռ անլեզալ կաղձակերպության բացակայությունը, մի կաղձակերպություն, վոր տանում է իր գլիծը և դատարարվում է մասսաներին նոր խնդիրների վոգով, ալըպլիսի կաղձակերպություն կըրավեր վորոշակի դերը թե՛ ուղոր-

տունիզմի և թե՛ կաուցկիականությունյան վերաբերմամբ: Այդ առավել ևս անհրաժեշտ է, վորովհետև դերմանական հեղափոխական սոցիալ-դեմոկրատների ձեռքից այժմ խլել են վերջին յերկու որաթերթերը—Բրեմենի («Bremer Bürger-Zeitung»*) և Բրաունշվեյցի («Volksfreund»**) վորոնք յերկուսն ել անցել են կաուցկիականներին: Միայն, Հիերմանիայի ինտերնացիոնալ սոցիալիստներ» (I. S. D. խումբը մնում է իր պոստի վրա—պարզ և վորոշակի ամենքի համար:

«Ինտերնացիոնալ» խմբի միջանի անդամները, յերևում է, կրկին ընկել են անսկզբունք կաուցկիականության ճահիճը: Որինակ, Շտրեբերը հասավ այնտեղ, վոր «Neue Zeit»-ում բարեի կանգնեց Բերնշտեյնի և Կաուցկու առաջ: Իսկ նորերս, 1916 թ. ոգոստոսի 15-ին նա թերթերում գետեղեց մի հոդված—«Պացիֆիզմը և սոցիալ-դեմոկրատիան», վորով պաշտպանում է կաուցկիական ամենատարակ պացիֆիզմը: Ինչ վերաբերում է Յունիուսին, նա ամենավճռական կերպով ըմբոստանում է կաուցկիական պրոժեկտյորություն դեմ՝ «դինաթափման», «գաղտնի դիվանդությունության վոչնչացման» և այլնի վոգով: Հնարավոր է, վոր «Ինտերնացիոնալ» խմբում կա յերկու հոսանք—մեկը հեղափոխական և մյուսը տպտանվող՝ կաուցկիականության կողմը:

Յունիուսի սխալ դրույթներից առաջինը ձևակերպված է «Ինտերնացիոնալ» խմբի 5-րդ թեղիսում... «Այդ անսանձ իմպերիալիզմի եպոխայում (երայում) այլևս չեն կարող լինել աղգային պատերազմներ: Աղգային շահերը ծառայում են միայն վորպես խաբեյություն դործիք, վորպեսզի աշխատավոր ժողովրդական մասսաներն ի սպաս դրվեն իրենց մահացու թշնամուն՝ իմպերիալիզմին»... Այս դրույթով

*) «Բրեմենի քաղաքացիական լրագիր»: Խմբ.:

**) «Ժողովրդի բարեկամ»: Խմբ.:

վերջացող 5-րդ թեզիսի սկիզբը նվիրված է տվյալ պատե-
րագծի բնութագրութեանը, վորպես իմպերիալիստական պա-
տերագծի: Հնարավոր է, վոր ազգային պատերազմների ժր-
տումը առհասարակ կամ անուշադրութեան արդյունք է, կամ
պատահական հրապուրանք՝ ընդդէմ լու միանգամայն ճիշտ
այն միտքը, թե տվյալ պատերազմը իմպերիալիստական է
և, վոչ ազգային, բայց քանի վոր հնարավոր է և հակառա-
կը, քանի վոր ամեն տեսակի ազգային պատերազմների սխալ
ժխտումը տվյալ պատերազմը անտեղի կերպով վորպես ազ-
գային պատերազմ ներկայացնելու արժեքը՝ նկատվում է զանազան ա-
ցիալ-դեմոկրատների մոտ, ապա այս սխալի վրա չի կարելի
կանգ չառնել:

Յունիտը միանգամայն իրավացի չէ, յերբ ընդդէմ է
«իմպերիալիստական իրադրութեան» վճռական աղղեցութեան-
նը տվյալ պատերազմում, յերբ նա ասում է, վոր Սերբիայի
թիկունքում կանգնած է Ռուսաստանը, «սերբական նացիո-
նալիզմի հետևում կանգնած է ռուսական իմպերիալիզմը»,
վոր, որինակ, Հոլանդիայի մասնակցութունը պատերազ-
մին նույնպես կլինի իմպերիալիստական, վորովհետև նա,
նախ, կապալապաներ իր զաղութները, և յերկրորդ, կը առ-
նար իմպերիալիստական կոալիցիաներից մեկնում եկի դաշ-
նակիցը: Այս անվիճելի չէ տվյալ պատերազմի վերաբեր-
մամբ: Յե՛վ յերբ Յունիտը այստեղ ընդդէմ է հատկա-
պես այն, վոր իր համար նախ և առաջ կարևոր է պայքարը
«ազգային պատերազմի ուրվականի» դեմ, «վորը ներկայումս
դերելիս է սոցիալ-դեմոկրատական քաղաքականութեան
վրա» (եջ 81), ապա չի կարելի նրա դատողութունը համա-
բել և՛ ճիշտ, և՛ միանգամայն տեղին:

Սխալ կլինի միայն չափազանցնել այդ ճշմարտու-
թյունը, չեղել մարքսիստական պահանջից՝ կոնկրետ լինե-
լու մասին, ներկա պատերազմի դժբախտականը վերադրել
իմպերիալիզմի օրով հնարավոր բոլոր պատերազմներին, մո-
ռանալ ազգային շարժումներն ընդդէմ իմպերիալիզմի: «Աղ-

գային պատերազմներ այլևս չեն կարող լինել» թեզիսի պաշտ-
պանութեան միակ փաստարկը հանդիսանում է այն, վոր
աշխարհը բաժանված է մի բուռը իմպերիալիստական «մեծ»
պետութիւնների միջև, վոր այդ պատճառով ամեն մի պա-
տերազմ, թեկուզ և նա լինի սկզբում ազգային, վերածվում
է իմպերիալիստականի, դիպչելով իմպերիալիստական պե-
տութիւններից կամ կոալիցիաներից մեկնում եկի շահերին
(եջ 81 Յունիտի մոտ):

Այս փաստարկի անճշտութիւնն ակներև է: Հասկանալի
չէ, մարքսիստական դիալեկտիկայի հիմնական դրույթն
այն է, վոր բոլոր սահմանները բնութեան և հասարակութեան
մեջ պայմանական են ու շարժուն, վոր չկա վաճ մի յերե-
վելի վոր հակադրութեան: Ազգային պատերազմը կարող է վե-
րածվել իմպերիալիստականի և հակառակը: Որինակ, Փրան-
սական մեծ հեղափոխութեան պատերազմները սկսվեցին
վորպես ազգային և ելին այդպիսին: Այդ պատերազմները
հեղափոխական էին—մեծ հեղափոխութեան պաշտպանու-
թյունը ընդդէմ հակահեղափոխական միապետութիւնների
կոալիցիայի: Իսկ յերբ Նապոլեոնը ստեղծեց Փրանսական
կայսրութիւնը, ստրկացնելով Յելլոպայի բազմաթիւ վա-
ղուց իվեր կազմակերպված, խոշոր, կենսունակ ազգային
պետութիւններ, այն ժամանակ Փրանսական ազգային պա-
տերազմներից առաջացան իմպերիալիստական պատերազմ-
ներ, վորոնք իրենց հերթին ծնունդ տվին ազգային ազատա-
դրական պատերազմների ընդդէմ նապոլեոնյան իմպերիա-
լիզմի:

Միայն սոփեստը կարող էր ջնջել տարբերութիւնը իմ-
պերիալիստական և ազգային պատերազմի միջև այն հիման
վրա, թե մեկը կարող է վերածվել մյուսին: Դիալեկտիկան
չառ անգամ ծառայել է—նաև հունական փիլիսոփայութեան
պատմութեան մեջ—կամուրջ դնել սոփեստութեանը: Բայց
մենք մնում ենք դիալեկտիկներ, պայքարելով սոփեստու-

թյունների դեմ վոչ թե ժխտելով ամեն տեսակի վերածումներին հնարավորութունը, այլ կոնկրետ վերլուծության յենթարկելով սվյալը իր իրադրության և իր դարգացման մեջ:

Վոր տվյալ 1914—1916 թ. թ. իմպերիալիստական պատերազմը կվերածվի ազգային, այդ վերին աստիճանի անհավանական և, վորովհետև դեպի առաջ զարգացում ներկայացնող դասակարգը պրոլետարիատն և, վորը որդեկրթվորեն ձգտում է վերածել այն քաղաքական պատերազմի ընդդեմ բուրժուազիայի, և հետո նրա համար, վոր յերկու կողմիցիաների ուժերն այնքան ել նշանակելի չափով չեն ապրբերվում, և միջազգային ֆինանսական կապիտալն ամենուրեք ստեղծել և ռեակցիոն բուրժուազիա: Բայց նման վերածումը անհնար հայտարարել չի կարելի. յեթե Յեվրոպայի պրոլետարիատը մի 20 տարի անդոր դուրս դար, յեթե ներկա պատերազմը վերջանալ նապրեոնական հաղթանակների նման հաղթանակներով և մի շարք կենտոնակ ազգային պետությունների ստրկացումով, յեթե արտայնվողական իմպերիալիզմը (յապոնականն ու ամերիկականը առաջին հերթին) նույնպես մի 20 տարի դիմանար, առանց անցնելու սոցիալիզմին, որինակ, յապոնա-ամերիկական պատերազմի հետևանքով, այն ժամանակ հնարավոր կլինեք ազգային մեծ պատերազմը Յեվրոպայում: Այդ կլինեք Յեվրոպայի դարգացումը դեպի հետ միջանի տասնամյակով: Բայց այդ անհնար չե, վորովհետև պատկերացնել համաշխարհային պատմությունը, վոր ընթանում է առաջ հարթ ու սահուն, առանց յերբեմն հսկայական թռիչքների դեպի հետ,—դիալեկտիկական չե, դիտական չե, թեորիապես սխալ է:

Այնուհետև. վոչ միայն հավանական, այլև անխուսափելի յեն իմպերիալիզմի եպոխայում ազգային պատերազմները զաղութներ և կիսազաղութների կողմից: Գաղութներում և կիսազաղութներում (Չինաստան, Թյուրքիա, Պարսկաստան) ապրում է մոտ 1000 միլիոն մարդ, այսինքն յերկրադնդի բնակչության կեսից ավելի: Ազգային-ազատագրական շար-

ժումներն այստեղ կամ արդեն շատ ուժեղ են, կամ աճում և հասունանում են: Այն մի պատերազմ քաղաքականության շարունակությունն է այլ միջոցներով: Գաղութների ազգային-ազատագրական քաղաքականության շարունակությունը անխուսափելիորեն կլինեն ազգային պատերազմներնց կողմից ընդդեմ իմպերիալիզմի: Այդպիսի պատերազմներ կարող են տանել դեպի այժմյան իմպերիալիստական «մեծ» պետությունների իմպերիալիստական պատերազմները, բայց կարող են և չտանել, այդ կախված է շատ հանգամանքներից:

Որինակ. Անգլիան և Ֆրանսիան յոթնամյա պատերազմում պատերազմում եյին գաղութների համար, այսինքն մղում եյին իմպերիալիստական պատերազմ (վորը հնարավոր է և՛ ստրկության հիման վրա, և՛ պրիմիտիվ կապիտալիզմի հիման վրա, ինչպես և բարձր զարգացման հասած կապիտալիզմի ժամանակակից հիման վրա): Ֆրանսիան պարտված է և կորցնում եր գաղութների մի մասը: Միջանի տարի անց սկսվեց Հյուսիս-Ամերիկյան Նահանգների ազգային-ազատագրական պատերազմը մենակ Անգլիայի դեմ: Ֆրանսիան և Սպանիան, վորոնք շարունակում եյին իրենք տիրապետել այժմյան Միացյալ Նահանգների մասերին, մղված Անգլիայի հանդեպ իրենց ունեցած թշնամությունից, այսինքն իրենց իմպերիալիստական շահերից, բարեկամական դաշինք են կնքում Անգլիայի դեմ ապստամբած Նահանգների հետ: Ֆրանսական զորքերն ամերիկականի հետ խփում են անգլիացիներին: Մեր առաջն և ազգային-ազատագրական պատերազմ, վորի մեջ իմպերիալիստական մըրցակցությունը հանդիսանում է պատահական, լուրջ նշանակություն չունեցող տարր,—հակառակ այն բանի, վոր մենք տեսնում ենք 1914—1916 թ. թ. պատերազմում (ազգային տարրը ավտորո-սերբական պատերազմում չունի լուրջ նշանակություն՝ համեմատած ամեն ինչ վորոշող իմպերիալիստական մըրցակցության հետ): Այստեղից յե-

քեռամ ե, վորքան անհեթեթ կլինենր կերտուել իմպերիալիզմ հասկացողութիւնը շարուն ձեռով, յեզրակացնելով նրանից ազգային պատերազմների «անհնարելիութունը»: Որինակ, Պարսկաստանի, Հնդկաստանի և Չինաստանի միութեան ազգային-ազատագրական պատերազմը այս կամ այն իմպերիալիստական պետութեան դեմ միանգամայն հնարավոր ե և հավանական, վորովհետեւ նա բղիտում ե այդ յերկրների ազգային-ազատագրական շարժումից, ընդ վորում այդպիսի պատերազմի վերածումը իմպերիալիստական պատերազմի այժմյան իմպերիալիստական պետութիւնների միջև՝ կախված կլինի բազմաթիւ կոնկրետ հանգամանքներից, վորոնց առաջացման մասին յերաշխալորելը ծիծաղելի կլինել:

Յերբորդ, նույնիսկ Յեմբոպայում չի կարելի անհնար համարել ազգային պատերազմները իմպերիալիզմի եպոխտում: «Իմպերիալիզմի եպոխտ» այժմյան պատերազմը դարձրեց իմպերիալիստական, նա անխուսափելիորեն ծնունդ կտա (քանի դեռ չի յեկել սոցիալիզմը) իմպերիալիստական նոր պատերազմների նա ամբողջապես իմպերիալիստական ե դարձրել այժմյան մեծ պետութիւնները քաղաքականութիւնը, բայց այդ «եպոխտ» ամենեւին չի բացառում ազգային պատերազմները, որինակ, փոքր (դիցուք, աննեկսիայի յենթարկված և ազգայնապես ճնշված) պետութիւնների կողմից ընդդեմ իմպերիալիստական պետութիւնների, ինչպես նա չի բացառում նաև ազգային շարժումները մեծ մասշտաբով Յեմբոպայի արեւելքում: Ավստրիայի մասին, որինակ, Յունիստը դատում ե շատ առողջ, հաշիւ առնելով փոչ միայն մենակ «տնտեսականը», այլև յուրատեսակ-քաղաքականը, նշելով «Ավստրիայի ներքին անկենսունակութիւնը», բնութենելով, վոր «հարստութեան միասնատեթիւնը բուրժուական պետութեան քաղաքական կազմակերպութիւնը չի, այլ միայն հասարակական պարագիտների միջանի իմբակցութիւնների թույլ չաղկապված սինդիկատ», և վոր «Ավստրո-Հունգարիայի վերացումը պատմականորեն հանդիսա-

նում ե լոկ Թյուրքիայի քայքայման շարունակութիւնը և գրա հետ մեկտեղ հանդիսանում ե զարգացման պատմական պրոցեսի պահանջը»: Ավելի լավ չե դրութիւնը Բալկանյան միջանի պետութիւնների և Ռուսաստանի վերաբերմամբ: Ներկա պատերազմում «մեծ» պետութիւնների ուժասպառ լինելու պայմանով նաև, կամ Ռուսաստանում հեղափոխութեան հաղթանակի պայմանով՝ լիովին հնարավոր են ազգային պատերազմները, նույնիսկ հաղթական: Իմպերիալիստական պետութիւնների միջամտութիւնը իրագործելի չե պրակտիկայում վնչ լոյր պայմաններում, այս մի կողմից: Իսկ մյուս կողմից, յերբ դատում են «վայրկիւնը», թե փոքր պետութեան պատերազմը հսկայի դեմ անհուսալի չե, ապա այստեղ պեաք ե նկատել, վոր անհուսալի պատերազմը նույնպես պատերազմ ե, և հետո, վորոչ յերեւելթներ «հսկաների» ներսում—որինակ, հեղափոխութեան սկսվելը—կարող են «անհուսալի» պատերազմը դարձնել «հուսալի»:

Մենք մանրամասն կանդ ստանք իբր թե «այլևս ազգային պատերազմներ չեն կարող լինել» դրութի անճշտութեան վրա վոչ միայն այն պատճառով, վոր այդ աղներե կերպով սխալ ե թեորիապես: Թորապես ցաւալի կլինել, իհարկե, յեթե «ձախերը» սկսելին անհողութիւն ցուցաբերել դեպի մարքսիզմի թեորիան անյալիսի մի ժամանակ, յերբ III Ինտերնացիոնալի անկողումը հնարավոր ե միայն չզոհհկացված մարքսիզմի հիման վրա: Սակայն գործնական-քաղաքական տեսակետից նույնպես այդ սխալը շատ վնասակար ե. նրանից յեզրակացնում են «գլխաթափման» անհեթեթ պրոպագանդը, վորովհետեւ իբր թե վոչ մի պատերազմ, քաջի ունակցիոն պատերազմներից, չի կարող լինել դրանից յեզրակացնում են ել ավելի անհեթեթ և ուղղակի ունակցիոն անտարբերութիւն դեպի ազգային շարժումը: Նման անտարբերութիւնը դառնում ե չովինիզմ, յերբ յեմբոպական «մեծ» ազգերի, այսինքն՝ բազմաթիւ մանր և ազգութային ժողովուրդներին ճնշող ազգերի անդամները

հայտարարում են իբր թե—գիտնական յերևույթով. «ազգային պատերազմներ այլևս չեն կարող լինել»! Ազգային պատերազմներ իմպերիալիստական պետութիւններէ դեմ վոչ միայն հնարավոր և հաւանական են, նրանք անխուսափելի և պրոգրեսիվ հեղափոխական են, քեւ, իհարկե, նրանց հաջողութեամբ համար պահանջվում է կամ ճնշված յերկրների բնակիչների հակայական թվի (հարյուրավոր միլիոններ մեր բերած Հնդկաստանի և Զինաստանի որինակով) ջանքերի միացումը, կամ միջազգային դրութեան պայմանների առանձնահատուկ բարենպաստ դասավորութիւնը (որինակ, իմպերիալիստական պետութիւնների միջամտութեան անդամալուծումը նրանց ուժասպառութեան, նրանց պատերազմի, նրանց հակամարտութեան հետեանքով և այլն), կամ խոչոր պետութիւններից մեկի պրոլետարիատի միաժամկետայ ապստամբութիւնը բուրժուազիայի դեմ (մեր թված դեպքերից այս վերջինը հանդիսանում է առաջինը պրոլետարիատի հաղթանակի համար նպաստավոր և ցանկալի լինելու տեսակետից):

Պետք է նկատել, սակայն, վոր անարդարացի կլիներ մեղադրել Յունիուսին թե նա անտարբեր է դեպի ազգային շարժումը: Նա, դեթ, նշում է սոցիալ-դեմոկրատական ֆրակցիայի մեղքերի թվում նրա լուութիւնը «դավաճանութեան» համար (անշուշտ պատերազմի առթիւ ապստամբութեան փորձի համար) Կամերունի բնիկների պարագլուխներից մեկի մահասպատի առթիւ, ընդդէմով մի այլ տեղ (հատկապէս պ. պ. Լեզինների, Լենչերի և նման սրիկանների համար, վորոնք համարվում են «սոցիալ-դեմոկրատ»), վոր դադութեան ազգերն էլ ազգ են: Նա հայտարարում է լիակատար վորոշակիութեամբ. «սոցիալիզմը ճանաչում է յուրաքանչյուր ժողովրդի անկախութեան և ազատութեան, իր ճակատագիրը ինքնուրույն կերպով անորինելու իրավունքը»: «միջազգային սոցիալիզմը ճանաչում է ազատ, անկախ, իրավահավասար ազգերի իրավունքը, բայց միայն նա կարող է ստեղծել

այդպիսի ազգեր, միայն նա կարող է իրադրծել ազգերի ինքնորոշման իրավունքը: Յեւ սոցիալիզմի այս լոգունը—արդարացի կերպով նկատում է հեղինակը—ծառայում է, ինչպէս և բոլոր մյուսները, վոչ թե արդարացնելու գոյութիւն ունեցողը, այլ վորպէս ուղեցույց, վորպէս մղիչ պրոլետարիատի հեղափոխական, կերպարանփոխող, ակտիվ քաղաքականութեան» (եջ 77 և 78): Հետեւաբար, խորապէս կսխալվելին նրանք, վորոնք կկարծեն, թե բոլոր դեմանական ձախ սոցիալ-դեմոկրատները ընկել են այն սահմանափակութեան, մարքսիզմի այն կարեկատուրայի մեջ, վորին հասել են հոլանդական և լեհական միքանի սոցիալ-դեմոկրատներ, ժխտելով ազգերի ինքնորոշումը նույնիսկ սոցիալիզմի որով: Ի դեպ, այս սխալի հոլանդական հատուկ աղբյուրների մասին մենք խոսում ենք մի այլ տեղ:

Յունիուսի մի այլ սխալ դատողութիւնը կապված է հայրենիքի պաշտպանութեան հարցի հետ: Այս քաղաքական կարդինալ հարց է իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ: Յեւ Յունիուսն ամբարնդեց մեզ այն համոզման մեջ, վոր մեր կուսակցութիւնը տվել է այդ հարցի միակ ճիշտ հարցադրումը—պրոլետարիատը դեմ է հայրենիքի պաշտպանութեան այս, իմպերիալիստական պատերազմում, Այստի ունենալով նրա թաւանչիական, ստրկատիրական, ռեակցիոն բնույթը, նկատի ունենալով հանուն սոցիալիզմի նրան քաղաքացիական պատերազմ հակադրելու (և ձգտելու վերաբերյալ քաղաքացիականի) հնարավորութիւնը և անհրաժեշտութեւ քաղաքացիականի) հնարավորութիւնը և անհրաժեշտութիւնը: Իսկ Յունիուսը, մի կողմից, հիմնալի կերպով դրսեւորել է տվյալ պատերազմի իմպերիալիստական բնույթը, ի տարբերութեան ազգային, իսկ մյուս կողմից, ընկել է չափադանց տարորինակ սխալի մեջ, փորձելով քաջ տալ ազգային ծրագիրը և փակցնել տվյալ, վոչ ազգային պատերազմին: Հնչում է այս զրեթե անհամեմատական, բայց փաստ է.

Պաշտպանական սոցիալ-դեմոկրատները, թե՛ լեզինյան և թե՛ կաուցիկական յերանդի, լակեյութիւն անելով բոլոր-

ժողովրդային տոջն, վորը ամենից ավելի յեր ճշում ոտար «ար-
չափանքի» մասին, վորպեսզի խաբի ժողովրդական մասսա-
ներին պատերազմի իմպերիալիստական ընդլծի վերաբեր-
մամբ, ուսանձին յեռանդով կրկնում եյին այդ փաստարկը
«արչափանքի» մասին: Կառուցելն, վորն այժմ հավատացնում
ե միամիտ և դյուրահավատ մարդկանց (իմիջի այլոց ուսա-
սանյան ոկիստի*), Սպեկտատորի միջոցով), թե նա 1914
թվի վերջում անցել ե ոսկրիցիայի կողմը, — շարունակում
ե հենվել այդ «փաստարկի» վրա: Աշխատելով հերքել այդ
փաստարկը, Յունիուսը բերում ե պատմական ուսանելի ո-
րինակներ ասացուցելու համար, վոր «արչափանքը և դասա-
կարգային պայքարը բուրժուական պատմության մեջ հանդի-
սութուն չեն, ինչպես ասում ե պաշտոնական լեզները, այլ
մեկը հանդիսանում ե մյուսի միջոցը և դրսևորումը»: Որի-
նակներ. Բուրբոնները Ֆրանսիայում առաջացրին ոտարերկ-
րյա արչափանք ընդդեմ յակորինների, բուրժուաները 1871
թվին — ընդդեմ Կոմունայի: Մարքսը գրել ե «Բաղադրացիա-
կան պատերազմը Ֆրանսիայում» աշխատության մեջ:

«Բարձրագույն հերոսական վերելքը, վորին դեռ ընդու-
նակ եր հին հասարակութունը, ազգային պատերազմն ե, և
նա այժմ դառնում ե կառավարության ամենագուտ խարդո-
խութունը, այդ խարդախության միակ նպատակն ե դառ-
նում հետաձգել ավելի ուշ ժամանակ դասակարգային պայ-
քարը, և յերբ դասակարգային պայքարը բռնկում ե քաղա-
քացիական պատերազմի բոցով, խարդախութունը ջարդ ու
փշուր ե լինում»:

«Բոլոր ժամանակների կլասիկ որինտին ե — դրում ե Յու-
նիուսը, հիշատակելով 1793 թ., — Ֆրանսական Մեծ հեղա-
փոխութունը»: Այդ բոլորից յեղբակացվում ե. «Դարավոր
փորձը ցույց ե տալիս, հետևաբար, վոր վոչ թե պաշարողա-

*) Ոկիստ բառը ծագում ե «О. К. — Организационный коми-
тет» բառից Ոկիստ — «О. К.» յի հետևող: Մանրամասն տես հ. XIX,
ծանոթ. 24: Հայ հրատ. խմբ.:

կան դրությունը, այլ անձնագոհ դասակարգային պայքարը,
վորը արթնացնում ե ժողովրդական մասսաների արժանա-
պատվությունը, հերոսությունը և բարոյական կորուվը, հան-
դիսանում ե յերկրի լավագույն պաշտպանությունը ընդդեմ
արտաքին թշնամու:

Յունիուսի գործնական յեղրակացությունը. «Այո, սո-
ցիալ-դեմոկրատները պարտավոր են պաշտպանել իրենց յեր-
կիրը պատմական մեծ կրիզիսի ժամանակ: Յեվ ուսյիստագի
սոցիալ-դեմոկրատական Ֆրակցիայի ծանր հանցանքը հենց
այն ե, վոր նա հանդիսավոր հայտարարեց 1914 թ. ոգոս-
տոսի 4-ի իր դեկլարացիայով. «Վտանդի ժամին մենք ան-
պաշտպան չենք թողնի մեր հայրենիքը», իսկ միևնույն ժա-
մանակ ուրացավ իր խոսքերը: Նա անպաշտպան թողեց հայ-
րենքը մեծագույն վտանդի պահին: Վորովհետև նրա առաջին
պարտքը հայրենիքի հանդեպ այդ պահին հանդիսանում եր
ցույց տալ հայրենիքին ներկա իմպերիալիստական պատե-
րազմի խեղճական աստաղը, պատուել հայրենասիրական և
գլխավորապես սոցիալական սոցիալական, վորով պատված եր այդ հան-
ցափորձը հայրենիքի հանդեպ, բարձր և վորոշակի հայտա-
րարել, վոր գերմանական ժողովրդի համար այս պատերազ-
մում հաղթանակը և պարտությունը հալածարարպես կորը-
տաբեր են, մինչև ամենավերջին հնարավորությունը ընդդի-
մանալ հայրենիքի խեղդամահ անելուն պաշարողական դրու-
թյան միջոցով, հուշակել ժողովրդին անհապաղ դիմելու և
նրան պատերազմի ու խաղաղության հարցը վճռելու իրա-
վունք տալու անհրաժեշտությունը, ամենայն վճռականու-
թյամբ պահանջել ժողովրդական ներկայացուցչության պեր-
մանենտ (անընդհատ) նիստը պատերազմի ամբողջ ընթաց-
քում, ապահովելու համար ժողովրդական ներկայացուցչու-
թյան արթուն վերահսկողությունը կառավարության վրա
և ժողովրդի վերահսկողությունը ժողովրդական ներկայա-
ցուցչության վրա, պահանջել բոլոր քաղաքական իրավա-
սահմանափակումների լիարժեք կերպով, վորովհետև

198

միայն ազատ ժողովուրդը կարող և հաջողութեամբ պաշտպանել իր յերկիրը. վերջապես, հակադրել պատերազմի իմպերիալիստական ծրագրին, — Այստրիայի և Թյուրքիայի պահպանման ծրագրին, այսինքն Յեվրոպայում և Գերմանիայում ունակցիայի պահպանման ձգտող ծրագրին, — 1843 թվի պատրիոտների և դեմոկրատների հին իսկական-ազգային ծրագիրը, Մարքսի, Ենգելսի և Լասսալի ծրագիրը — մեծ միասնական դեմոստական հանրապետութեան լուրջագրը։ Այս եր այն դրոշմը, վոր պետք և ծածանվեր յերկրի առջև, վորը կլիներ ճշմարիտ — ազգային, ճշմարիտ-ազատագրական, համապատասխան կլիներ Գերմանիայի և պրուստարիատի միջազգային դատարարության քաղաքականութեան լավագույն տրագիդիաներին»... «Այսպիսով ծանր դիլլեման հայրենիքի շահերի և պրուստարիատի միջազգային համերաշխութեան միջև, վորդերդական կոնֆլիկտը, վորը դրդեց մեր պարլամենտականներին «ճնշված որսով» կանգնել իմպերիալիստական պատերազմի կողմը, — գուտ յերևակայութեան և, բուրժուական-սոցիոնալիստական փրկիցիա։ Ընդհակառակը, յերկրի շահերի և պրուստարական ինտերնացիոնալի դատարարության շահերի միջև դոյութեան ունի թե՛ պատերազմի և թե՛ խաղաղութեան ժամանակ կատարյալ ներդաշնակութեան։ Թե՛ պատերազմը և թե՛ խաղաղութեանը պահանջում են դատարարության պայքարի ամենաուժեղ զարգացումը, ողջիւղ-դեմոկրատական ծրագրի ամենամոտեմտական պաշտպանութեանը»։

Այսպես և դատում Յունիուսը։ Նրա դատողութեանները սխալ լինելը աչք և ծակում, և յեթե ցարիզմի մեր գողտնի և աշկարա լակեյնիքը, պարոններ Պրիխանովը և Չիսնկելին, գուցե և նույնիսկ պարոններ Մարտովը և Չիսնիճեն, չարախնդութեամբ կհառչեն Յունիուսի խոսքերին, խորհելով վոր թե թևորիական ճշմարտութեան մասին, այլ այն մասին, վոր ճողողրեն, հեռքերը ծածկեն, թող փչեն բանվորների աչքին, — ապա մենք պետք և ալելի մանրամասն կանդ առնենք

Յունիուսի սխալի թերիական աղբյուրների լուսարանութեան վրա։

Նա առաջարկում և իմպերիալիստական պատերազմին «հակադրել» ազգային ծրագիրը։ Նա առաջարկում և առաջավոր դատակարգին յերեսը դարձնել դեպի անցյալը, և վոր թե դեպի ապագան։ 1793 և 1848 թ. թ. և՛ Յրանսիայում, և՛ Գերմանիայում, և՛ ամբողջ Յեվրոպայում որքեկտիվորեն հերթի յեր դրված բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխութեանը։ Իրերի որքեկտիվ պատմական այս դրութեանը համապատասխանում եր «իսկական-ազգային» ծրագիրը, այսինքն՝ այն ժամանակվա դեմոկրատիայի ազգային-բուրժուական ծրագիրը, վորը 1793 թ. իրադործեցին բուրժուազիայի և պլեբեյութեան ամենահեղափոխական տարրերը, իսկ 1848 թ. հռչակեց Մարքսը բովանդակ առաջավոր դեմոկրատիայի անունից։ Այն ժամանակ Ֆեոդալական-դինաստիական պատերազմներին հակադրվում էին, որքեկտիվորեն, հեղափոխական-դեմոկրատական պատերազմները, ազգային-ազատագրական պատերազմները։ Այդ եր եպիսայի պատմական խնդիրների բովանդակութեանը։

Այժմ Յեվրոպայի առաջավոր, խոշորագույն պետութեանների համար որքեկտիվ դրութեանն այլ և։ Զարգացումը դեպ առաջ — յեթե նկատի չունեցվի հնարավոր, ժամանակավոր քայլերը դեպի հետ — իրադործելի յե միայն դեպի սոցիալիստական հասարակութեանը, դեպի սոցիալիստական հեղափոխութեանը։ Իմպերիալիստական-բուրժուական պատերազմին, բարձր զարգացման հասած կապիտալիզմի պատերազմին որքեկտիվորեն կարող և հակադրվել, դեպ առաջ զարգացման տեսակետից, առաջավոր դատակարգի տեսակետից, միայն պատերազմի ընդդէմ բուրժուազիայի, այսինքն ամենից առաջ պրուստարիատի քաղաքական պատերազմը բուրժուազիայի դեմ հանուն իշխանութեան, մի պատերազմ, առանց վորի չի կարող լինել լուրջ շարժում դեպ առաջ, և այնուհետև — միայն վորոշ, հատուկ պայմաններ

րում, հնարավոր ե պատերազմը ի պաշտպանությունն ոտ-
ցիալիստական պետութեան ընդդէմ բուրժուական պետու-
թյուններէ: Ուստի այն բայլէիկները (բարեբախտաբար հա-
տուկենտ ե իսկույն մեր կողմից հանձնված պրիզիվականնե-
րին*), վորոնք պատրաստ էին կանգնել պայմանական պաշա-
պանութեան—հայրենիքի պաշտպանութեան՝ Ռուսաստանում
հաղթական հեղափոխութեան ե հանրապետութեան հաղթա-
նակի պայմանով—տեսակետի վրա, համատարիմ մտացին
բայլէիզմի տառին ե դավաճանեցին նրա վնգուն**), վորով-
հետե ներս քաշվելով յեւրոպական առաջավոր պետութեան-
ներէ իմպերիալիստական պատերազմի ասպարեզը, Ռուսաս-
տանը հանրապետական ձևով ել կմղեր նույնպէս իմպերիա-
լիստական պատերազմ!

Ասելով, վոր դասակարգային պայքարը լավագույն մի-

*) «Призыв» խմբի կողմնակիցները Մանրեմասն տես հ. XIX,
ծանոթ. 39: Հայ հրատ. խմբ:

**) Պայմանական պաշտպանողականութեան մեջ ընկած բայլէի-
կները: Յերբ հեղափոխական ճշմարտւորը 1915 թ. աշնանը կուսակցութեան
առաջ դրեց նրա տակտիկայի հարցը առաջիկա հեղափոխութեան մեջ,
պարզվեց, վոր կուսակցութեան վոչ բոլոր անդամները համաձայն են
լենինյան «Միքսի թեզիսներէ» հետ (տես Յերկերի հ. XV III, էջ
311—314), վորոնք հրաժարվում են պաշտպանել հանրապետական—չովի-
նիստների կառավարութեանը: Այսպէս որինակ, Մոսկվայում կար բայլ-
չիկներէ մի խումբ, վոր մտադիր եր հրատարակել մի որաթերթ, վաբի
ծրագրի կետերից մեկը լինելու յեր այս թեզիսը. «Յեթե մենք նմանեց
դեմոկրատական հանրապետութեան, հարաբերութեան մեջ կմանեց դեմ-
մանական պրոլետարիատի հետ խաղաղութեան համար պայքարելու նպա-
տակով, բայց յեթե նա հրաժարվի—զենքը ձեռին կպաշտպանենք մեր ազա-
տութեանը» («Пролетарская революция» № 12/71, էջ 35): Լենինը
խոսելով «մեր կողմից անհաղաղ պրիզիվականներին հանձնված» բայլ-
չիկներէ մասին, հասկանում ե այն, մեծ մասամբ կուսակցութեան հա-
մար կորած բայլչիկներին, վորոնք կամ պատերազմի սկզբին դնացին
կամավոր պաշտպանելու «դեմոկրատական Ֆրանսիան», կամ կանգնելով
Պլեխանովի ֆրանսալիստական սոցիալ—չովիկիզմի տեսակետի վրա, նրանց
հետ միասին մտան «պատերազմը մինչև վերջը» լողունդի կողմնակից
ս. ա. ե ս. —հ. միացյալ կազմակերպութեան մեջ: Խմբ.:

լոցն ե արշավանքի*) դեմ, Յունիուսը միայն կիսով չափ կի-
րառեց մարքայան դիակելտիկան, մի քայլ անելով ուղիղ ճա-
նապարհով ե իսկույն եեթ չեղվելով նրանից: Մարքայան
դիակելտիկան պահանջում ե յուրաքանչյուր հատուկ պաա-
մական կացութեան կոնկրետ վերլուծումը: Վոր դասակար-
գային պայքարը լավագույն միջոցն ե արշավանքի դեմ,—
այդ ճիշտ ե ել բուրժուազիայի վերաբերմամբ, վորը տապա-
լում ե ֆեոդալիզմը, ել պրոլետարիատի վերաբերմամբ, վորը
տապալում ե բուրժուազիան: Հենց նրա համար, վոր այդ
ճիշտ ե ամեն տեսակի դասակարգային ճնշման վերաբեր-
մամբ, այդ չափագանց ընդհանուր ե, ուստի ե բավական չե
ովյալ հատուկ դեպքի վերաբերմամբ: Քաղաքացիական պա-
տերազմը բուրժուազիայի դեմ նույնպէս դասակարգային
պայքարի տեսակներից մեկն ե, ե միայն դասակարգային
պայքարի տվյալ տեսակը կազատեր Յեւրոպային (ամբողջը,
ե վոչ թե մի յերկիր) արշավանքների վտանգից: «Մեծ գեր-
մանական հանրապետութեանը», յեթե նա գոյութեան ու-
նենար 1914—16 թ. թ., կմղեր նույնպիսի իմպերիալիստա-
կան պատերազմ:

Յունիուսը կիս մոտեցել ե հարցի ճիշտ պատասխանին
ե այս ճիշտ լողունդին. քաղաքացիական պատերազմը բուր-
ժուազիայի դեմ հանուն սոցիալիզմի ե, կարծես վախենալով
առել ամբողջ ճշմարտութեանը մինչև վերջը, հետ ե դար-
ձել, դեպի «ազգային պատերազմի» ֆանտազիան 1914, 1915
ե 1916 թ.: Յեթե հարցին նայենք վոչ թե տեսական, այլ գրոտ
գործնական կողմից, ապա Յունիուսի սխալը պակաս ակներե
չի դառնա: Գերմանիայի բուրժուական ամբողջ հասարակու-
թեանը, բոլոր դասակարգերը՝ ներառյալ գոյուղացիութեան-
նը, պատերազմի կողմնակից էին (Ռուսաստանում, ամենայն
հավանականութեամբ, նույնպէս—դեթ ունեւոր ե միջակ գյու-

*) Երբեք վերաբերում ե գրքի, ստաբիլիտա արշավանքին:

Հայ. հրատ. խմբ.:

ղացիութեան մեծամասնութիւնը չընդունուած չափ զգալի մասի հետ միասին գտնուած եր, ըստ յերևույթին, բուրժուական իմպերիալիզմի հմայքի տակ)։ Բուրժուազիան գինված եր մինչև ատամները։ Նման դրութեան պարագայում «հռչակել» հանրապետութեան ծրագիրը, պերմանենտ պաշտամենտի ծրագիրը, սպաների ընտրութիւնը ժողովրդի կողմից (ժողովրդի սպառազինումը) և այլն կնշանակեր դործնականում—«հռչակել» հեղափոխութիւն (հեղափոխական սխալ ծրագրով)։

Յունիուսը հենց այստեղ, միանգամայն ճիշտ կերպով, ասում է, վոր հեղափոխութիւն «անել» չի կարելի։ Հեղափոխութիւնը հերթի յեր դրված 1914—1916 թ. թ., թագնվելով պատերազմի խորքերում, անելով պատերազմից։ Պետք էր «հռչակել» այդ հեղափոխական դասակարգի անունը, նշել մինչև վերջը, անվախ, նրա ծրագիրը—սոցիալիզմ, վորն անհնար է պատերազմի եպոխայում ատանց քաղաքացիական պատերազմի ընդգեմ դեր-սեակցիւն, վոճրագործ, ժողովրդի անասելի աղետների դատապարտող բուրժուազիայի։ Պետք էր մտածել սխտեմատիկ, հետևողական, պրակտիկ, հեղափոխական, կրիզիսի դարձացման ամեն մի տեմպի պարագայում անպայման իրագործելի դործողութիւններ, վորոնք զնում են հասունացող հեղափոխութեան դժուր։ Այդ դործողութիւնները նշված են մեր կուսակցութեան բանաձևում։ 1) քվեարկութիւն վարկերի դեմ, 2) «քաղաքացիական խաղաղութեան» խղում, 3) անլիզալ կազմակերպութեան ստեղծում, 4) զինվորների յեղրայրացում, 5) մասսաների հեղափոխական բոլոր յելույթներին աջակցութիւն*)։ Այս բոլոր քայլերի հաջողութիւնը անխուսափելիորեն կտանի դեպի քաղաքացիական պատերազմ։

Պատմական մեծ ծրագրի հռչակումը ունեցաւ, անկասկած, հակայական նշանակութիւն. միայն վոչ թե հին և 1914—16 թ. թ. համար հնացած ազգային գերմանական

ծրագրի, այլ պրոլետարական-ինտերնացիոնալ և սոցիալիստական ծրագրի։ Դուք, բուրժուաներդ, կովում եք թալանի համար. մենք, բոլոր պատերազմող յերկրների բանվորներս՝ պատերազմ ենք հայտարարում ձեզ, պատերազմ հանուն սոցիալիզմի,—հա այն ճառի բովանդակութիւնը, վորով պետք է հանդես գային 1914 թ. ոգոստոսի 4-ի պարլամենտներում այն սոցիալիստները, վորոնք չեն դավաճանել պրոլետարիատին, ինչպես Լեդինները, Դավիդները, Կաուցկիները, Պլեխանովները, Գեդերը, Սամբաները և այլն։

Ըստ յերևույթին յերկու տեսակի անճիշտ նկատառումներ կարող էլին պատճառ լինել Յունիուսի սխալին։ Յունիուսը, անտարակույս, վճռականորեն դեմ է իմպերիալիստական պատերազմին և վճռականորեն կողմնակից հեղափոխական տակտիկային. այդ փաստը չեն կարող ժխտել պ. պ. Պլեխանովների վոչ մի չարախնդութիւնները Յունիուսի «պաշտպանողականութեան» առթիւ։ Այդ տեսակի հնարավոր և հավանական զրպարտութիւններին անհրաժեշտ է պատասխանել մեկին և ուղղակի։

Բայց Յունիուսը, նախ, լիովին չի ազատվել գերմանական, նույնիսկ ձախ այն սոցիալ-դեմոկրատների միջավայրից, վորոնք վախենում են պառակտումից, վախենում են մինչև վերջը արտասանել հեղափոխական լոզունգները*)։ Միալ վախ է այդ, և Գերմանիայի ձախ սոցիալ-դեմոկրատները պիտի ազատվեն այդ վախից, և կազատվեն նրանից։ Իսկ նրանք պայքարում են իրենց սոցիալ-լոզինիստների դեմ վճռականորեն, հաստատ, անկեղծ, զբանումն է նրանց հըս-

*) Նույն սխալն է Յունիուսի դատողութիւնների մեջ հետևալ հարցում. վո՞րն է լավը, հաղթանակը, թե պարտութիւնը։ Նրա յեղբարացութիւնը՝ յերկուսն էլ հավասարապես վատ են (ավերում, սպառնալիքներ մեզ և այլն)։ Հեղափոխական պրոլետարիատի տեսակետ չեն այս, այլ պայքիֆիստ մանր-բուրժուայի։ Յեթի խոսեր պրոլետարիատի «հեղափոխական միջամտութեան» մասին—իսկ այդ մասին, թե՛, դժբախտաբար, չափազանց ընդհանուր կերպով, խոսում է և՛ Յունիուսը և՛ «ինտերնացիոնալ» խմբի թեզիսները—ապա պար-

*) Տես Յերկերի հատ. XVIII, էջ 128։ Խմբ.։

կայական, սկզբունքային, արմատական տարբերությունը պ. պ. Մարտովներից և Չխեյիձեններից, վերոնք մի ձեռքով (à la Սկոբելև) ծածանում են այն դրոշմ, վորի վրա գրված է վողջույն «բոլոր յերկրների Լիբլնեստներին», իսկ մյուս ձեռքով քնքշորեն գրկում են Չխեյիձեյուն և Պոտրոնովին:

Յերկրորդ, Յունիուսը, ըստ յերեույթին, ուղեցել է իրագործել ինչ-վոր բան՝ նման մենչեիկյան չարաբաստիկ «ստադիաների թերիայի», ուղեցել է հեղափոխական ծրագրի կիրառումն սխեմ չնրա «ամենահարմար», «հանրամատչելի», մամր բուրժուազիայի համար ընդունելի ծայրից: Ինչ-վոր բան՝ նման «պատմությունը խարեյուն», Ֆիլիստերներին խարեյուն պլանին: Ուշում է ասել, թե իսկական հայրենիքի լավագույն պաշտպանությունը վոչ վոք դեմ է կարող լինել. իսկ իսկական հայրենիքը մեծ-գերմանական հանրապետությունն է, լավագույն պաշտպանությունը միլիցիան է, պերմանենտ պարլամենտը և այլն: Մի անգամ ընդունվելով, նման մի ծրագիր ինքն իրեն, իբրև թե, կտաներ դեպի հետևյալ ստադիան—սոցիալիստական հեղափոխության ստադիան:

Հավանականորեն, նման դատողություններ դիտակցարար կամ կիտադիտակցարար վորոշել են Յունիուսի տակտիկան: Կարիք էկա ասելու, վոր դրանք սխալ են: Յունիուսի բրոշյուրում զգացվում է մենակ մարդը, վոր չունի լեզու կազմակերպության ընկերներ, այնպիսի կազմակերպության, վորը սովորել է մտքի բովից անցկացնել հեղափոխական լողունգները և սխառմատիկ կերպով դաստիարակել

տաղիր եր հարցը ղենլ այլ տեսակետից. 1) հնարավոր է արդյոք «հեղափոխական կառավարություն» առանց պարտության ոխակի. 2) հնարավոր է արդյոք խարաղանել բուրժուազիային և սեփական յերկրի կառավարությանը, առանց միևնույն ոխակի, 3) մենք միշտ չենք ասել և չի՞ առում արդյոք ռեակցիոն պատերազմների պատմական վորո՞ք, վոր պարտությունները հեշտացնում են հեղափոխական դասակարգի զործը:

մասնային այդ լողունգների վորդով: Բայց այդ թերությունը — խորագետ սխալ կլիներ մոռանալ այդ—Յունիուսի անձնական թերությունը է, այլ արդյունք բոլոր կողմերից կաուցկիական կեղծավորության, իմաստակության, ուղորտունիստների հանդեպ «բարեկամական սիրտ» ստոր ցանցով պատված գերմանական բոլոր ձախերի թուլություն: Յունիուսի կողմնակիցները կարողացան, չնայած իրենց մենակության, անկարկել անդեզալ թուլելիկների հրատարակման և սխեմ պատերազմ կաուցկիականության դեմ: Նրանք կարողացան նաև գնալ առաջ ուղիղ ճանդարհով:

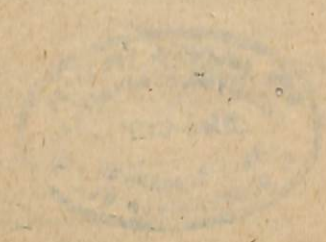
Գրված է 1916 թ. ոգոստոսին,

Տպագրված է 1916 թ. հոկտեմբերին
«Социал Демократ» № 1 ժողովածուի
մեջ:

Ստորագրություն՝ Կ. Լեմին:

Տպագրվում է ըստ Յերկերի
2-րդ հրատ. տիպոգի, հ. XIX,
էջ 176—190:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0178399

ԳԻՆԸ 20 Կ.

В. И. ЛЕНИН

О брошюре Юниуса

Партиздат 1932 Эривань